

4. Організація з безпеки та співпраці в Європі та її роль у захисті прав людини. *Право і безпека*. 2011. № 3. С. 26-32.

УДК 342.7 (043.2)

Фігорнюк І.О., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Олещенко В.Ю., к.держ.уп.

УНІВЕРСАЛЬНІСТЬ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ У ПРАВОВОМУ АСПЕКТІ

Права людини являють собою невід'ємну частину її життя, тієї міри свободи, яка необхідна людині для вільного, гідного та комфортного існування. Людині відмовитися від таких прав - неможливо. Права людини перманентно зберігають дійсність навіть якщо не відносяться до нормативно-правових актів. Вони з'являються у кожної людини з моменту народження й припиняються відносно індивіда із настанням смерті. Інакше кажучи, права людини походять від природи, а не від держави, вони є невідчужувані (іманентні кожній людині) [3, с. 37]. Історична та водночас юридична інституціоналізація прав людини бере початок з давніх часів та постійно доповнюється, толерується й демократизується. Навіть в умовах сьогодення вони не є вичерпними.

Історію становлення концепції прав людини можна розділити на три головні етапи, які прийнято вважати правами першого, другого, третього та четвертого покоління [2, с. 137]. Права людини першого покоління були проголошені у час великих демократичних революцій в США та Франції. Їх концентрація поширювалася на індивідуальних громадянських і політичних правах, гарантуванні як приватної свободи, так і демократичної участі. Права людини другого покоління виникли впродовж ХІХ ст., коли у центрі уваги опинилися соціальні права, які постали як результат загострення проблем часів індустріальної революції. Їх призначення полягало у подоланні зубожіння та пролетаризації значної кількості населення. Права людини третього покоління додали універсалізації після Другої світової війни, а саме в момент затвердження Загальної декларації прав людини, яка утвердила «загальний стандарт досягнення для всіх народів та усіх націй» [2, с. 138]. Права людини четвертого покоління виникають у середині ХХ ст., внаслідок «наукового буму». Вони є відносно новими та перебувають на стадії активного розвитку та обговорення, адже деякі права четвертого покоління практично не викликають суперечностей із національним чи міжнародним

законодавством (віртуальні й інформаційні права; трансплантація органів тощо), проте, є ті, що суперечать законодавству чи релігії (клонування чи евтаназія) й потребують певної міжнародної згоди.

Права людини включають в себе такі елементи як: самовизначення, значущість, відповідальність й захист життя [2, с. 140]. Де перший означає, що індивід має визначитися зі своїми схильностями і обрати конкретний план своїх дій, що зазвичай передбачає вибірковий характер діяльності, тобто включає в себе свободу вибору (релігія, партнер, політична партія тощо) та персональну відповідальність - здатність розуміти не тільки переваги та надбання свого вибору, а й можливі втрати й невдачі. Другий – це елемент образу людини, який висуває на перший план фундаментальне антропологічне положення про те, що людський розвиток індивіда, спільноти чи людства у цілому ґрунтується на культурі [2, с. 141]. В культурі людина формує свою особистість, адже культура розмежовує добро та зло, що є чесним, а що ні. Тобто формує моральні якості та внутрішні переконання в особистості. Третій елемент означає звітність людини перед собою й включає такі аспекти: взаємність (якщо хтось вимагає права й свободи, то й сам має надавати ідентичні права та свободи у аналогічних ситуаціях), юридична (нести юридичну відповідальність за порушення інших прав чи законодавства) та соціальна відповідальність - гарантує стан, при якому «цінність свободи» не стала б занадто нерівномірною для членів різних соціальних класів. Захист життя означає фізичну цілісність та особисту свободу індивіда, яку має забезпечити держава.

Слід зазначити той факт, що універсальність прав людини полягає у тому, що вони закладені у природному праві й характерні для усіх індивідів, тобто мають загальний характер, а не індивідуальний, який стосувався б окремих людей чи груп осіб за їхніми класовими ознаками (віросповідання, раса, етнос тощо), а також права людини мають властивість універсалізуватися. Саме універсалізація виступає напрямом правової політики стосовно прав людини в міжнародному вимірі [1, с. 115]. Для універсалізації прав людини як таких, повинні відбуватися певні події, наприклад виникнення різних соціальних та/або політичних викликів чи фактичне поширення таких прав. Фактичне поширення відбувається завдяки історичного, когнітивного і функціонального поширення.

Під історичною (темпоральною) універсалізацією прав людини слід розуміти не тільки певний прогрес у сприйнятті свободи, а й політичні стандарти виправдання [1, с. 115]. Тобто після політичних дій тоталітарних режимів (нациський, радянський тощо), які порушували права людини, не можуть визнаватися легітимними. Когнітивне поширення означає поширення знання про права людини [1, с. 115].

Функціональне - це те, яке пов'язане з корисністю захисту прав людини на практиці. Виходячи з цього, можна дійти висновку, що правова система буде працювати краще, якщо вона поважає права людини.

Один із вагомих внесків прав людини у міжнародний порядок полягає в тому, що вони підсилюють тиск на найбільш сильні суб'єкти на міжнародній арені (міжнародні організації, держави тощо), задля універсалізації таких прав та практично унеможливають узурпацію влади в корпоративних руках.

Отже, універсальність прав людини полягає у: їх загальному характері; походженні від природи; наявності прав у людини не залежить від часу та місця; закріплюються виключно законодавством; людині від них неможливо відмовитися, тому дотримання цих прав вимагається від кожного. Також, універсальність прав людини окреслюється фактом того, що вони спрямовані на закріплення значущості найважливіших цінностей людини.

Література

1. Максимов С. Універсальність прав людини. Філософія права і загальна теорія права. 2013. № 1. С. 110–117.

2. Образ людини у концепції прав людини / В. Брюггер. Проблеми філософії права. 2003. Т. I. С. 136-146.

3. Магась-Демидас Ю. Концепція природних прав людини. Забезпечення прав людини: національний та міжнародний виміри: зб. матеріалів I-ї Всеукр. науково-практ. конф., м. Вінниця, 10 груд. 2021 р. Вінниця, 2022. С. 35–39.

УДК 340:93/94:14 (043.2)

Ягуна Д.В., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник Варавва І.П., доктор філософії

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ

В основу генерування сучасної концепції права вміщено зміни його сутності на підставі суспільно-буттєвих гносеологічних, аксіологічних та антропологічних вимірів права. Слід зазначити, що фактором формування правосвідомості є комунікативна природа права та правова комунікація. У комунікативній теорії право постає як явище, в основі якого покладено здатність суб'єкта взаємодіяти та урегулювати відносини. Право розуміється як унормована діяльність інтерсуб'єктивної комунікативної взаємодії, у результаті якої формується єдина правова структура, яка